

2025
№2

ISSN 2181-6131



TAFAKKUR ZIYOSI

ILMIY-USLUBIY JURNAL

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy Attestatsiya komissiyasining filologiya, falsafa, tarix va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan. Jurnalning indeks raqami: 3535



JDFPU TAHRIRIY
NASHRIYOT
BO'LIMI



Suratda Buyuk Britaniyaning eng mashhur
va zamonaviy jamoat kutubxonalaridan biri –
Liverpool markaziy kutubxonasi.

...to forgive your enemies;
annoys them so much

2025 №2

TAFAKKUR ZIYOSI

ILMIY-USLUBIY JURNAL

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy Attestatsiya komissiyasining filologiya, falsafa, tarix va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan. Jurnalning index raqami: 3535



JDPU TAHRIRIY
NASHRIYOT
BO'LIMI



BOSH MUHARRIR

Shavkat Sharipov – pedagogika fanlari doktori, professor.

MUHARRIR O'RINBOSARI

Farrux Aqchayev – tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent.

MAS'UL KOTIB

Xurshid Maxammadiyev – filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori.

TARJIMONLAR:

Zubayda Jumayeva – filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent (rus tili bo'yicha).

Eldar Hasanov – filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (rus tili bo'yicha).

Anora Jabborova – filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (ingliz tili bo'yicha).

Dildora Baxriddinova – katta o'qituvchi (ingliz tili bo'yicha).

MUSAHHIHLAR

Feruza Jumayeva – filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent.

Murodulla Jo'rayev – filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori.

SAHIFALOVCHILAR

Sirojiddin Turg'unboyev

Zulayxo Shakarova

MUASSIS – Abdulla Qodiriy nomidagi Jizzax davlat pedagogika universiteti.

Jurnal yilda 4 marta (har chorakda) chop etiladi.

Matnlarda foydalanilgan iqtibos va ma'lumotlar aniqligi uchun mualliflar mas'uldirlar.

Jurnaldan ma'lumot ko'chirib olinganda, manba qayd etilishi shart.

Manzil: 130100, Jizzax shahri, Sharof Rashidov ko'chasi, 4-uy.

Telefon: +998 72 226 02 93,
+998 93 298 22 12

Faks: +998 72 226 46 56

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

- **Anatoliy Sagdullayev**, tarix fanlari doktori, akademik
- **Komiljon Tojiboyev**, biologiya fanlari doktori, akademik
- **Andrey Zuyev**, Novosibirsk davlat universitetining Gumanitar instituti professori, tarix fanlari doktori (Rossiya)
- **Stiven Korbet**, Portsmud universiteti, tillar va amaliy tilshunoslik yo'nalishi professori (Buyuk Britaniya)
- **Seyko Wazake**, Chibu universiteti doktori (Yaponiya)
- **Donina Lyudmila**, Sankt-Peterburg davlat universiteti dotsenti, filologiya fanlari nomzodi (Rossiya)
- **Jakelin Duglas**, Norwich tillar o'qitish instituti professori (Buyuk Britaniya)
- **Himmet Karadal**, Izzet Baysal universiteti professori (Turkiya)
- **Tuba Yilmaz**, Nejmiddin Erbakan universiteti professori (Turkiya)
- **Qozoqboy Yo'ldoshev**, pedagogika fanlari doktori, professor
- **Abdunazar Nurmonov**, pedagogika fanlari doktori, professor
- **Usmonjon Qosimov**, filologiya fanlari doktori, professor
- **Abdug'afur Mamatov**, filologiya fanlari doktori, professor
- **Umrzoq Jumanazarov**, filologiya fanlari doktori, professor
- **Faniya Axmedshina**, tarix fanlari doktori, professor
- **Shokir G'afforov**, tarix fanlari doktori, professor
- **Baxti Ochilova**, falsafa fanlari doktori, professor
- **Akbar Saitkasimov**, falsafa fanlari doktori, professor
- **Zuhra Yaxshiyeva**, kimyo fanlari doktori, professor
- **Marat Sultonov**, kimyo fanlari doktori, professor
- **G'ayrat Qodirov**, biologiya fanlari nomzodi, dotsent
- **Xudoybergan Mavlonov**, biologiya fanlari doktori, dotsent
- **Raximboy Yarmatov**, pedagogika fanlari doktori, dotsent
- **Rustam Abdurasulov**, psixologiya fanlari doktori, dotsent
- **Yulduz Karimova**, filologiya fanlari doktori, dotsent
- **Ilyos Islamov**, tarix fanlari doktori, dotsent
- **Mo'min Hoshimxonov**, falsafa, filologiya va pedagogika fanlari doktori
- **Hamid Meliyev**, pedagogika fanlari doktori, professor
- **Furqat Axmedov**, pedagogika fanlari nomzodi, professor
- **Kamoliddin Zoyirov**, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent
- **Muxtorqul Pardayev**, tarix fanlari nomzodi, dotsent
- **Oleg Kim**, filologiya fanlari nomzodi, dotsent
- **Botir To'xtamishov**, texnika fanlari nomzodi, dotsent
- **Rabbim Yusupov**, texnika fanlari nomzodi, dotsent
- **Abduvali Shamshiyev**, iqtisod fanlari nomzodi, dotsent
- **Qo'chqor Hakimov**, geografiya fanlari nomzodi, dotsent
- **Sarvar Nazarqosimov**, sotsiologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent
- **Sherali Abduraimov**, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent
- **Feruza Jumayeva**, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent
- **Bobomurod Toshboyev**, falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy Attestatsiya komissiyasining filologiya, falsafa, tarix va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

Jurnal Jizzax viloyati Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar boshqarmasidan 2020-yil 25-aprelda 06-042 raqam bilan qayta ro'yxatga olingan. Jurnalning xalqaro ISSN raqami: 2181-6131.

2025-yil 25-iyun kuni bosmaxonaga topshirildi.

Qog'oz bichimi A4.

Buyurtma: _____

Nashr adadi: 100

JDPU TAHRIRIY
NASHRIYOT
BO'LIMI



MUNDARIJA

01. TAHRIRIYAT MINBARI

Qadriyatlar va innovatsiyalar: ta'limda o'zbek va fin yondashuvi uyg'unligi	11
Shavkat Safarovich Sharipov – p.f.d., professor, Jizzax davlat pedagogika universiteti	
Sanobar Ibragimovna Kenjayeva – o'qituvchi, Jizzax davlat pedagogika universiteti	

02. TAQVIM

Jahon she'riyatining yorqin sahifalari (Zulfiya tavalludining 110 yilligiga)	22
Usmon Qosimov – professor, Jizzax davlat pedagogika universiteti	
Fotima Jumanova – magistrant, Jizzax davlat pedagogika universiteti	
Amir Temur – adolat va qudrat timsoli	26
Raya Ro'ziyevna Nurqulova – dotsent, Jizzax davlat pedagogika universiteti	
Nurjaxon Tangirova – magistrant, Jizzax davlat pedagogika universiteti	

03. PEDAGOGIKA, PSIXOLOGIYA VA INNOVATSION TA'LIM

Talabalarni dual va an'anaviy o'qitishda ularning motivatsiyalarini "Motype" metodikasidan foydalanib aniqlashga oid psixologik tadqiqotlar	32
Ismoil Norkobilovich Kodirov – f.m.f.n., professor, Qarshi davlat texnika universiteti	
Ta'lim jarayonini boshqarishga tayyorlashda kompetentli yondashuv mexanizmlari	38
A'zam Januzaqovich Avazov – i.f.f.d., dotsent, Jizzax davlat pedagogika universiteti	
Innovatsion boshqaruv tushunchasi va ta'lim tizimiga tatbiqi	42
Akmal Sirliyevich Ko'bayev – p.f.f.d., dotsent, Jizzax viloyati pedagogik mahorat markazi	
Muhandislarning kasbiy kommunikativ kompetentligi tuzilmasi	47
Ulug'bek Xujayevich Mingboyev – p.f.b.f.d., dotsent, O'zbekiston Milliy universitetining Jizzax filiali	
Alisher Shirinboyevich Raxmatov – katta o'qituvchi, Jizzax davlat pedagogika universiteti	
STEAM yondashuvi hamda virtual reallik (VR) texnologiyasidan foydalanish orqali bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining metodik kompetentligini takomillashtirish	52
Mansur Anorboyevich Tayirov – Registrator ofisi menejeri, Jizzax davlat pedagogika universiteti	
Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi talabalarining kasbiy kompetentligini shakllantirish logistikasining o'rni	57
Dilmurod Abdixalilovich Badalov – katta o'qituvchi, Termiz iqtisodiyot va servis universiteti	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilariga boshlang'ich sinf o'quvchilarini matn ustida ishlash orqali nutqini va ijodiy fikrlash qobiliyatini o'stirish	62
Shoxista Jaloliddin qizi Sotiboldiyeva – katta o'qituvchi, Toshkent amaliy fanlar universiteti	

Elektron ta'lim muhitida bo'lajak muhandislarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishning tashkiliy mexanizmlari.	67
Muxayyo Otaqulovna Xoldarova – o'qituvchi, Jizzax davlat pedagogika universiteti	
Ta'limiy faoliyatlarda maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy-hissiy kompetensiyalarni rivojlantirish	74
Nargiza Abduraimovna Toshpulatova – magistrant, Shahrisabz davlat pedagogika instituti	
Maktabgacha yoshdagi bolalarga ekologik tarbiya berishda topishmoqlardan foydalanishning mazmuni	80
Fayyoza Boxodirovna Bo'riyeva – magistrant, Shahrisabz davlat pedagogika instituti	

04. AMALIY FANLAR

O'quvchilar jismoniy madaniyatini rivojlantirishning zamonaviy tendensiyalari	87
Furqat Ko'ldoshevich Axmedov – professor, Jizzax davlat pedagogika universiteti	
Akmal Tugalboyevich Quvondikov – o'qituvchi, Jizzax davlat pedagogika universiteti	
Siroj Furqat o'g'li Kuldashov – mustaqil tadqiqotchi, Jizzax davlat pedagogika universiteti	
Оптимизация подготовки одарённых футболистов.	91
Ильдар Ахмедович Кошбахтиев – д.п.н., профессор, Университет Oriental	
Дамир Канганович Исмагилов – д.ф., (PhD) по п.н., доцент	
Образовательный университет Ренессанс	
Jismoniy madaniyat o'qituvchilarining sun'iy intellekt texnologiyalari bilan ishlash kompetensiyalarini shakllantirish va rivojlantirish strategiyalari.	96
Alisher Isaqovich Olimov – p.f.b.f.d., dotsent, Jizzax davlat pedagogika universiteti	
Yunon-rim kurashchilarini texnik tayyorgarligini takomillashtirishda tik turgan holatdan qo'lni bo'yinga o'rab tashlash harakatining kinematik asoslari (texnik harakat chap tomonga bajarilishi asosida olingan).	103
Djasur Yuldashevich Tashnazarov – p.f.b.f.d., dotsent, Jismoniy tarbiya va sport ilmiy tadqiqotlar instituti	
Umumta'lim maktablari texnologiya darslarida didaktik o'yinlaridan foydalanish.	112
Nuriddin Yahyoqulovich Qurbonov – p.f.f.d., dotsent, Jizzax viloyati pedagogik mahorat markazi	
Talabalarga xalq hunarmandchiligi tarixini o'rgatishning tarbiyaviy ahamiyati.	118
Sarvinov Uktamovna Esanova – o'qituvchi, Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti	

05. IJTIMOIIY FANLAR

Axborotlashgan jamiyatda innovatsion rivojlanish va uning inson farovonligiga konstruktiv ta'siri.	125
Akbar Saitkasimov – professor, f.f.d., Jizzax davlat pedagogika universiteti	
Sug'd konfederatsiyasi tanazzuliga sabab bo'lgan omillar	128
Bobir Sobirovich G'oyibov – t.f.d., professor, Samarqand davlat universiteti	

Jizzax vohasi aholisining suv bilan bog'liq qarashlari: tarixiy-etnologik tahlil	132
Farrux Shavkatovich Aqchayev – t.f.b.f.d., dotsent, Jizzax davlat pedagogika universiteti	
Samandar G'iyosov – talaba, Jizzax davlat pedagogika universiteti	
Zamonaviy targ'ibotning jamoatchilik fikrini shakllantirishdagi roli	137
Ramz Rizoqulovich Rustamov – dotsent, Qarshi davlat texnika universiteti	
Global o'zgarishlar davrida yoshlarda tafakkurning individual va kreativ xususiyatlarini shakllantirish	142
Umidjon Saidkamolovich Musayev – f.f.d., dotsent, Ma'mun universiteti	
Ma'naviy-axloqiy tarbiya tizimida mas'uliyat va mehr tushunchalarining tasnifi	149
Dilnoza Umirzaqovna Jumanazarova – p.f.n., dotsent, Jizzax davlat pedagogika universiteti	
Ijtimoiy faol va tashabbuskor yoshlar – O'zbekistonning kelajagi, yurtimizning oltin fondi	152
Sharofutdin Bahodirovich Xonimov – f.f.b.f.d., O'zbekiston Respublikasi	
Yoshlar ishlari agentligi markaziy apparati bo'lim boshlig'i	
Mustaqillikning ilk yillarida Samarqand viloyati oziq-ovqat ta'minoti tarixi	156
Doston Olim o'g'li Bosimov – korrupsiyaga qarshi kurashish "Komplaens nazorat" tizimini boshqarish bo'limi bosh mutaxassisi, Jizzax davlat pedagogika universiteti	
Sovet davridagi ijtimoiy infratuzilmalar va shahar madaniyati: Buxoro misolida	162
Nafisa Zakirovna Hayotova – t.f.b.f.d., doktorant, Buxoro davlat universiteti	
Kursantlarni ma'naviy-ma'rifiy va harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash metodikasi ("Harbiy san'at tarixi, milliy harbiy meros va O'zbekistonning eng yangi tarixi" fani misolida)	168
Bahodir Tursunovich Xaitov – dotsent, Chirchiq oliy tank	
qo'mondonlik muhandislik bilim yurti	
Dahollikning ijtimoiy ahamiyati – g'oyalar, innovatsiyalar va barqaror taraqqiyotning o'zaro ta'siri	172
G'olibjon Nabijonovich Fozilov – katta o'qituvchi, O'zbekiston Milliy universiteti	

06. FILOLOGIYA FANLARI

Semantic-structural features of English horoscopes	179
Shoira Batirovna Yusupova – professor, National University of Uzbekistan	
Gulkhayo Muxiddin kizi Jalolova – teacher, National University of Uzbekistan	
Yulduz Muxiddin kizi Jalolova – tutor, Jizzakh State Pedagogical University	
Paremiyalarda genderning ifodalanishi	183
Ilhom Rozmamatovich Kazakov – f.f.d., dotsent, Berdaq	
nomidagi Qoraqalpoq davlat universiteti	
Alisher Navoiy ijodida aks etgan boshqaruv masalalari talqini	190
Ikrom Quchqarovich Buronov – dotsent, Jizzax viloyati pedagogik mahorat markazi	
Mumtoz badiiy matn tahlilida sun'iy intellekt (ChatGPT)dan foydalansa bo'ladimi?	197
Oybek Berdimurod o'g'li Normurodov – f.f.b.f.d., dotsent v.b., Guliston davlat universiteti	

Современные технологии в обучении русскому языку студентов национальных групп технических ВУЗов	206
Нигора Уриновна Хомидова – доцент и.о., Навойский государственный горно-технологический университет	
Turkiy-o'zbek adabiyotida she'r va shoir haqidagi qarashlar qiyosiy tadqiqi	209
Xolyigit Xolmurodov – f.f.b.f.d., Jizzax davlat pedagogika universiteti	
The use of wordless graphic novels to foster imaginative writing in young ESL Learners	217
Komila Khudoiberdievna Abduvaliyeva – PhD in Pedagogical Sciences, Senior Lecturer, Jizzakh State Pedagogical University Jasmina Jahongir qizi Abduvalieva – student, Jizzakh State Pedagogical University	
Ingliz va o'zbek tillarida so'z o'zlashtirish usulining geologiya terminlarining shakllanishidagi o'rni	220
Barno Toirkulovna Turdikulova – katta o'qituvchi, Guliston davlat pedagogika instituti	
Zahiriddin Muhammad Boburning "Boburnoma" asaridagi konchilikka oid toponimlarning pedagogik tahlili	224
Gulshan Ishonqulova – katta o'qituvchi, Navoiy davlat konchilik va texnologiyalar universiteti	
O'zbek tili morfologiyasida fuziya va agglutinatsiya nisbatiga doir qarashlar	229
Ozoda Ibrohimovna Aslanova – katta o'qituvchi, Navoiy davlat konchilik va texnologiyalar universiteti	

07. TABIIY VA ANIQ FANLAR

Raqamlashtirish kontekstida "Texnik tizimlarda axborot texnologiyalari" fanini iyerarxik tuzilmaviy yondashuv asosida o'qitishning asosiy tamoyillari	236
Nuriddin G'ayratovich Ergashev – professor, Qarshi davlat texnika universiteti	
Tenglamalarni yechishda funktsiyaning ba'zi bir xossalardan foydalanish	243
Axmadjon Axlimirzayev – professor, Andijon davlat universiteti, Ziyoda Talibdjanovna Rustamova – katta o'qituvchi, Andijon davlat universiteti	
Dasturlash bo'yicha kompetensiyalarni rivojlantirishda tizimli-algoritmik yondashuvning ahamiyati	251
Fazliddin Xikmatovich Xazratov – p.f.b.f.d., dotsent, Buxoro davlat universiteti	
Sun'iy intellektning imkoniyatlari va xavflari	257
Buvsara Abdumannonovna Djurayeva – PhD, dotsent v.b., Jizzax davlat pedagogika universiteti	
Texnika oliy ta'lim muassasalari talabalariga raqamli ta'lim muhitida fizika fanini o'qitishning konseptual asoslari	263
Samar Sattor o'g'li Alikulov – dotsent, Jizzax politexnika instituti	
Informatika va axborot texnologiyalari fanini o'qitishda zamonaviy yondashuvlar va ilg'or xorijiy tajribalar	271
Doston Keldibekovich Norbekov – katta o'qituvchi, Jizzax viloyati pedagogik mahorat markazi	

O'quvchilarda kommunikativ kompetensiyani shakllantirishda raqamli texnologiyalarning imkoniyatlari.....	276
Umida Eshmirzayevna Mamatkulova – katta o'qituvchi, Jizzax davlat pedagogika universiteti	
Patologik fiziologiya fanini o'qitishda IT texnologiyalarining o'rni.....	282
Gulnoza Ablakulovna Abdirashidova – katta o'qituvchi, Samarqand davlat tibbiyot universiteti	
Raqamli texnologiyalarning ta'lim jarayonida talabalarga o'zaro ta'siri va raqamli media matn va tasvirga ishlov berishning ahamiyati.....	287
Sadridin Salim o'g'li Normurodov – o'qituvchi, Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti	
Oliy matematika o'qitishda tanqidiy fikrlash va kompetentlik yondashuvining o'zaro bog'liqligi	293
Boyhuroz Shermuhammadovich Rahimov – o'qituvchi, Jizzax politexnika instituti	
Qaxramon Azimov – o'qituvchi, Jizzax politexnika instituti	

08. YOSH TADQIQOTCHILAR

Cho'pon obrazining ramziy va falsafiy ma'nolari.....	297
Iroda G'ulom qizi Mamadiyorova – o'qituvchi, Guliston davlat pedagogika instituti	
Факторы развития мышления одаренных учащихся при обучении русскому языку	304
Мая Хусановна Ишмурадова – преподаватель, РКИ Президентской школы г. Джизак	
Akademik J. Tulenov tomonidan tafakkur usuli va uslubi masalalarining tahlil etilishi.....	308
Murod Rustamovich Shokirov – bosh o'qituvchi, Buxoro akademik litseyi, O'zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi	
Qur'oni Karim va hadislarda asal va asalarining hikmati haqida	314
Sanjar Xamzayevich Bazarbayev – o'qituvchi, Jizzax davlat pedagogika universiteti	
Oliy ta'lim muassasalari talaba-yoshlarini kasbiy ma'naviy nafosatli shaxs qilib tarbiyalashning ba'zi muammolari va yechimlari	317
Raufjon Rahimjon o'g'li Xalilov – o'qituvchi, Termiz davlat pedagogika instituti	
Ta'limda o'zbek kashtachiligining tarbiyaviy ahamiyati	321
Mexriniso Bekmuradovna Ermatova – o'qituvchi, Denov tadbirkorlik va pedagogik instituti	
A reflection of John Tolkien's worldview on his work	324
Ruslan Arsenovich Asanov – teacher, Gulistan State Pedagogical Institute	
Sun'iy intellekt yordamida talabalar kasbiy kompetentligini baholashning samarali usullari.....	328
Nilufar Avaz qizi Amonova – o'qituvchi, Buxoro davlat universiteti	
Umidjon Abdurashid o'g'li G'aprov – mustaqil izlanuvchi, Buxoro davlat universiteti	
Pragmatic differences of verb phraseology in English and Uzbek languages	334
Dildora Bekmirza qizi Turdiboyeva – PhD student, teacher, Jizzakh State Pedagogical University	
O'quvchilarda tanqidiy yondashuv asosida ijodiy fikrlashni takomillashtirishning nazariy asoslari ..	340
Ra'no Xolboy qizi Burxonova – tayanch doktorant, Jizzax davlat pedagogika universiteti	

Stilistik lingvopoetika: Nazar Eshonqulning "Momoqo'shiq" qissasida til birliklarining badiiy-estetik yuklamasi.	345
Dildora Baxtiyor qizi Safarova – tayanch doktorant, Samarqand davlat universiteti	
Теоритические основы исследования теме Востока и Запада.	348
Озода Азамова – магистрант, Джизакский государственный педагогический университет	
Научный руководитель – профессор Пардаева Зульфия Джураевна	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda milliy an'ana va qadriyatlarni rivojlantirishning ijtimoiy-axloqiy masalalari.	354
Nilufar Sherzod qizi Xodiyeva – magistrant, Shahrisabz davlat pedagogika instituti	
Alisher Navoiyning tahrir ishlari (kichik lirik she'rlari misolida)	358
Shavkat Egamberdiyevich Yangiboyev – mustaqil tadqiqotchi, Xalqaro innovatsion universiteti	
Ingliz tilida mumkinlik ma'nosini ifodalovchi leksik tizimlar tahlili.	362
Mehribon Allayorovna Rahimova – doktorant, Urganch davlat universiteti	
Professional ta'limda ijtimoiy hamkorlikni qo'llashning mohiyati, rivojlanishi va uning pedagogik jihatlari.	367
Ilxom Panjiyevich Xuramov – tayanch doktorant, Termiz davlat universiteti	
Talabalarning matematik savodxonligini integrativ yondashuv asosida rivojlantirishning ilmiy metodik ahamiyati.	371
Iroda Po'lat qizi Sadullayeva – tayanch doktorant, Navoiy davlat universiteti	
Buxgalteriya hisobi va audit sohasidagi talabalarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish modeli.	378
Visola Namozovna Arziyeva – tayanch doktorant, Jizzax politexnika instituti	
Педагогическая креативность: от традиционных подходов к современной 4К-модели.	382
Шахризода Махмудовна Шукурова – магистрант, Узбекско-Финского педагогического институт	
Формирование гуманной педагогики в творческом наследии Шалвы Александрович Амонашвили.	388
Исломбек Бахтиёр угли Жоникулов – студент, Чирчикский государственный педагогический университет	
Научный руководитель: ф. ф.н., доцент Екабсонс А.В.	

YOSH TADQIQOTCHILAR

SUN'IY INTELLEKT YORDAMIDA TALABALAR KASBIY KOMPETENTLIGINI BAHOLASHNING SAMARALI USULLARI

Nilufar Avaz qizi Amonova – o'qituvchi, Buxoro davlat universiteti
Umidjon Abdurashid o'g'li G'apbarov – mustaqil
izlanuvchi, Buxoro davlat universiteti

Anotatsiya. Ushbu maqolada talabalar kasbiy kompetentligini rivojlantirishda sun'iy intellektga asoslangan platformalarning ahamiyati tahlil qilinadi. Tadqiqot muammosi ta'lim jarayonida innovatsion texnologiyalardan samarali foydalanish masalasi bilan bog'liq. Mavzuning dolzarbligi sun'iy intellekt texnologiyalarining jadal rivojlanishi va ularning ta'lim tizimiga integratsiyalashuvi bilan izohlanadi. Tadqiqotda eksperimental usul, taqqoslash, statistik tahlil va pedagogik kuzatuv metodlari qo'llanildi. Olingan natijalar sun'iy intellekt platformalarining talabalarning kasbiy malakasini oshirish, mustaqil ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytirish va o'quv jarayonini samarali tashkil etishda muhim rol o'ynashini ko'rsatdi. Ilmiy-amaliy jihatdan, mazkur yondashuv ta'lim sifatini oshirish, o'qitish jarayonini interaktivlashtirish va zamonaviy pedagogik texnologiyalarni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Аннотация. В данной статье анализируется значение платформ, основанных на искусственном интеллекте, в развитии профессиональной компетентности студентов. Проблема исследования связана с эффективным использованием инновационных технологий в образовательном процессе. Актуальность темы обусловлена стремительным развитием технологий искусственного интеллекта и их интеграцией в систему образования. В исследовании применены экспериментальный метод, сравнительный анализ, статистический анализ и педагогические наблюдения. Полученные результаты показывают, что платформы на основе искусственного интеллекта играют важную роль в повышении профессиональных навыков студентов, расширении возможностей самостоятельного обучения и организации эффективного учебного процесса. С научно-практической точки зрения данный подход способствует повышению качества образования, интерактивности учебного процесса и развитию современных педагогических технологий.

Abstract. This article analyzes the significance of artificial intelligence-based platforms in developing students' professional competence. The research problem is related to the effective use of innovative technologies in the educational process. The relevance of the study is explained by the rapid development of AI technologies and their integration into the education system. The study employs experimental methods, comparative analysis, statistical analysis, and pedagogical observations. The results demonstrate that AI-based platforms play a crucial role in enhancing students' professional skills, expanding opportunities for independent learning, and improving the efficiency of the educational process. From a scientific and practical perspective, this approach contributes to improving the quality of education, increasing interactivity in the learning process, and fostering the development of modern pedagogical technologies.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, baholash jarayoni, ta'lim tizimi, talabalar fikri, zamonaviy ta'lim texnologiyalari, ta'lim innovatsiyalari.

Ключевые слова: искусственный интеллект, процесс оценивания, образовательная система, мнение студентов, современные образовательные технологии, инновации в образовании.

Keywords: artificial intelligence, assessment process, education system, student feedback, modern educational technologies, educational innovations.

Zamonaviy dunyoda sun'iy intellekt turli sohalarda keng qo'llanilmoqda. Uni aqlli binolar va aqlli shaharlar arxitekturasida, intellektual transport tizimlarida, tibbiyotda, sanoatda hamda ta'lim jarayonida kuzatish

mumkin. Ayniqsa, sun'iy intellekt ta'lim tizimini zamonaviylashtirish va o'qitish samaradorligini oshirishda muhim rol o'ynamoqda¹.

Kasbiy kompetensiya – bu mutaxassisning

1 Cope, B.; Kalantzis, M.; Sears, D. Artificial intelligence for education: Knowledge and its assessment in AI-enabled learning ecologies. Educ. Philos. Theory 2020, 1–17.

o'z sohasida samarali faoliyat yuritishi uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma va malakalar majmuasidir. Kompetensiyaga yo'naltirilgan ta'lim esa o'quv jarayonining interaktiv va amaliy jihatlariga urg'u berib, talabalar bilim va ko'nikmalarini mustahkamlashga xizmat qiladi. Bakalavriat ta'lim standartlariga mos darsliklar aynan shu tamoyil asosida ishlab chiqiladi².

Kasbiy kompetensiyaning ta'lim jarayonidagi ahamiyati quyidagi jihatlarida namoyon bo'ladi:

1. Amaliy ko'nikmalarni shakllantirish. Talabalar nazariy bilim bilan birga amaliy tajriba ham orttiradilar. Bu ularga kelajakda kasbiga oid vaziyatlarda samarali ishlash imkonini beradi.

2. Shaxsiy rivojlanish. Kompetensiyaga asoslangan ta'lim talabalar bilim va ko'nikmalarini doimiy ravishda oshirishga yo'naltirilgan. Bu esa ularning kasbiy rivojlanishiga yordam beradi.

3. Ishga joylashish imkoniyatlarini oshirish. Mehnat bozori sharoitlariga mos keluvchi mutaxassislar yuqori baholanadi. Ularning amaliy ko'nikmalari ularga ishga joylashishda katta yordam beradi.

4. Jamoaviy ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish. Talabalar jamoada ishlashni o'rganadilar, bu esa kelajakda samarali muloqot va hamkorlik qilish imkoniyatlarini oshiradi.

5. Innovatsion yondashuv va muammolarni hal qilish qobiliyatini shakllantirish. Talabalar real muammolarni hal qilish va yangi innovatsion yondashuvlarni ishlab chiqishga o'rganadilar.

Mehnat bozoridagi o'zgarishlarga moslashish. O'quv jarayonida kasbiy kompetensiyaning shakllanishi talabalar uchun mehnat bozoridagi o'zgarishlarga moslashishga yordam beradi.

Kasbiy kompetensiya nafaqat individual

mutaxassis uchun, balki jamiyat va iqtisodiyot rivojlanishi uchun ham muhim omil hisoblanadi. Shu sababli, zamonaviy ta'lim tizimini sun'iy intellekt texnologiyalari asosida takomillashtirish va baholash tizimlarini avtomatlashtirish orqali talabalar bilimni aniqroq baholash imkoniyatlarini yaratish zarur³.

Sun'iy intellekt va baholash tizimlari. Sun'iy intellekt asosida kasbiy kompetensiyani baholash turli zamonaviy texnologiyalarni o'z ichiga oladi. Quyida ushbu texnologiyalarning asosiy jihatlarini keltirilgan:

Sun'iy intellekt algoritmlari. Katta hajmdagi ma'lumotlarni tahlil qilish orqali talabalar bilim darajasini aniqlash va samaradorlik ko'rsatkichlarini o'lchash imkonini beradi.

Interaktiv test va baholash tizimlari. Talabalar ko'nikmalarini maxsus interaktiv testlar orqali baholashga imkon beradi. Bu testlar har bir talaba uchun individual tarzda moslashtirilishi mumkin.

Tabiiy tilni qayta ishlash tizimlari. Sun'iy intellekt yordamida yozma va og'zaki nutq qobiliyatlarini tahlil qilish va baholash imkoniyati yaratiladi.

Baholash tizimlarining avtomatlashtirilishi. Sun'iy intellekt xodimlarning qobiliyatlarini baholash tizimlarini optimallashtirish va yanada aniqroq natijalarni ta'minlashga yordam beradi.

Virtual muhit va modellashtirish. Sun'iy intellekt asosida yaratilgan virtual muhitlar talabalar bilim va ko'nikmalarini real ish sharoitlariga mos ravishda baholash imkonini beradi.

Ijtimoiy tarmoqlar va professional platformalarni tahlil qilish. Sun'iy intellekt yordamida ijtimoiy tarmoqlar va professional platformalarda talabalar yoki xodimlarning faoliyatini kuzatish va ularning bilim darajasini

2 Abdurashid o'g'li, G. U. (2025). AI Yordamida "Kompyuter Tarmoqlari" Fanini O'qitishda Talabalar Bilimini Baholashning Avtomatlashtirilgan Tizimlari. *Miasto Przyszłości*, 58, 87–91. Retrieved from <https://miastoprzyszlosci.com.pl/index.php/mp/article/view/6166>

3 Duolingo English Test. (2024). AI-Powered Language Assessment. Retrieved from <https://englishtest.duolingo.com>

baholash imkoniyati mavjud⁴.

Sun'iy intellekt va ta'lim tizimining rivojlanishi. 2019-yilda Pekinda o'tkazilgan konferensiyada sun'iy intellekt sohasidagi mutaxassislar "Sun'iy intellekt va ta'lim bo'yicha Pekin konsensusi"ni imzoladilar. Ushbu hujjatda YUNESKO tomonidan belgilangan barqaror rivojlanish maqsadlari doirasida ta'lim sohasida sun'iy intellektni rivojlantirish muhimligi ta'kidlangan⁵.

Konsensusda ta'kidlangan asosiy yo'nalishlar quyidagilardir:

- ta'lim siyosatini takomillashtirish;
- sun'iy intellektidan foydalanish orqali ta'lim jarayonini boshqarish;
- o'qituvchilar va talabalar imkoniyatlarini kengaytirish;
- kelajak mehnat bozoriga mos bilim va ko'nikmalarni shakllantirish;
- ta'lim olish imkoniyatlarini oshirish va raqamli tengsizlikni bartaraf etish;
- gender tengligini ta'minlash va inklyuziv ta'lim imkoniyatlarini rivojlantirish;
- sun'iy intellekt texnologiyalarining axloqiy va shaffof qo'llanilishi;
- innovatsiyalarni o'rganish va baholash.

Sun'iy intellekt ta'lim jarayonini rivojlantirishda va kasbiy kompetensiyalarni aniq baholash tizimlarini yaratishda muhim rol o'ynaydi. Ushbu texnologiyalar yordamida ta'lim sifatini oshirish va kelajak mutaxassislari zamonaviy talablar asosida tayyorlash imkoniyati yaratiladi.

Ushbu tadqiqotda sun'iy intellekt

texnologiyalaridan foydalanish orqali ta'lim sifatini oshirish yo'llari, kasbiy kompetentlikni baholash usullari hamda mazkur sohaga sun'iy intellektning ta'siri o'rganiladi. Tadqiqot natijalariga asoslanib, ta'lim jarayoniga innovatsion yondashuvlarni joriy etish va kelajakda bu sohada olib borilishi mumkin bo'lgan ilmiy izlanishlarning yo'nalishlari bo'yicha xulosalar chiqariladi.

Bugungi kunda sun'iy intellekt eng ko'p qo'llanilayotgan sohalardan biri ta'limdir. U nafaqat an'anaviy ta'lim jarayonida, balki avtomatlashtirilgan va shaxsiylashtirilgan ta'lim tizimlarida ham keng foydalaniladi. Sun'iy intellekt texnologiyalarining rivojlanishi ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishga hamda baholashning aniqligi va shaffofligini ta'minlashga xizmat qilmoqda. Xususan, bu texnologiyalar adaptiv ta'lim, mashinaviy o'rganish, semantik tahlil, tabiiy tilni qayta ishlash hamda chuqur o'rganish kabi ilg'or usullar yordamida, ayniqsa, elektron ta'lim platformalarida muvaffaqiyatli joriy etilmoqda⁶.

Ushbu tadqiqot quyidagi asosiy yo'nalishlarni qamrab oladi:

1. Kasbiy kompetentlik tushunchasi va uning ta'lim jarayonidagi ahamiyatini o'rganish – talabalarning kasbiy bilim va ko'nikmalarini shakllantirish, ularni real ish muhitiga moslashtirish uchun zarur bo'lgan asosiy kompetensiyalarni aniqlash va tahlil qilish.

2. Sun'iy intellektning zamonaviy ta'lim va baholash jarayonlaridagi rolini o'rganish – sun'iy intellektning ta'lim tizimiga qo'shayotgan hissasini baholash hamda ta'lim jarayonida avtomatlashtirilgan baholash tizimlarining o'rni va imkoniyatlarini o'rganish.

3. Sun'iy intellekt yordamida baholash

4 Turdieva, G., & Ollakova, D. (2024). Using Chatbots, Virtual Assistants and AI Technologies to Help Students in Independent Work. International Scientific Conferences Portal. Retrieved from <https://scipubplatform.online/index.php/L2/article/view/165>

5 Саидовна, Т.Г. (2024). Проблемы процесса цифровой трансформации и их решения. Miasto Przyszłości, 47, 1187–1190.

6 Coursera. (2024). Adaptive Learning Technologies. Retrieved from <https://www.coursera.org>

usullarining samaradorligini aniqlash – talabalar bilimini an'anaviy baholash usullari bilan taqqoslagan holda sun'iy intellekt yordamida baholash natijalari ustida ilmiy tahlil o'tkazish.

4. Talabalarining bilim va ko'nikmalarini baholash uchun sun'iy intellektning eng ilg'or qo'llanmalari – sun'iy intellekt asosida ishlab chiqilgan innovatsion ta'lim platformalari va tizimlarini o'rganish, ularning afzalliklarini tahlil qilish⁷.

Tadqiqot doirasida quyidagi asosiy vazifalar bajariladi:

2010–2020–yillar davomida sun'iy intellekt yordamida talabalarining bilimini baholashga oid asosiy tadqiqotlarni tizimli o'rganish – Shu davr oralig'ida nashr etilgan ilmiy maqolalar va tadqiqot ishlarini tahlil qilish orqali sun'iy intellekt asosidagi baholash tizimlarining rivojlanish dinamikasini o'rganish.

Ta'lim va texnologiyalarning sun'iy intellekt asosidagi baholash tizimlariga ta'sirini chuqur o'rganish – Sun'iy intellekt asosidagi baholash tizimlarining ta'lim jarayoniga qanday ta'sir ko'rsatishini, o'quvchilarning ta'lim jarayoniga bo'lgan munosabati va natijalariga qanday o'zgarishlar olib kelishini tahlil qilish⁸.

Sun'iy intellekt orqali takomillashtirilayotgan baholash tizimlarining turlarini aniqlash va ularning samaradorligini baholash – An'anaviy baholash tizimlari bilan sun'iy intellekt asosida ishlovchi baholash tizimlarini solishtirib, ularning afzallik va kamchiliklarini aniqlash.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, sun'iy intellekt texnologiyalari yordamida talabalar kasbiy kompetentligini baholashning asosiy maqsadi aniqlandi. Sun'iy intellekt vositalari ta'lim jarayoniga joriy etilganda, baholash jarayonining aniqligi, shaffofligi va obyektivligi ortib borishi

kuzatilgan. Shuningdek, bu texnologiyalar o'qituvchilarga talabalarining kuchli va zaif tomonlarini tezkorlik bilan aniqlash va o'quv jarayonini optimallashtirishga imkon berishi qayd etildi.

Ushbu tadqiqot sun'iy intellektning ta'lim sohasidagi ahamiyatini chuqur yoritib, zamonaviy baholash tizimlarini takomillashtirish yo'llarini aniqlashga xizmat qiladi. Shu bilan birga, ilmiy ish natijalari kelajakda sun'iy intellekt asosidagi ta'lim tizimlarini yanada rivojlantirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqishda muhim manba bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Sun'iy intellekt turli sohalarda kasbiy kompetentlikni baholash uchun samarali qo'llanilishi mumkin. U kasbiy ko'nikmalarni aniqlash va obyektiv baholash jarayonlarini osonlashtiradi. Quyidagi asosiy usullar sun'iy intellektdan foydalangan holda kasbiy kompetentlikni baholash imkoniyatlarini kengaytiradi:

1. Rezyume va anketalarni tahlil qilish. Sun'iy intellekt ish tajribasi, ta'lim va ko'nikmalar asosida rezyumelarni avtomatik ravishda skanerlash va tahlil qilish imkoniga ega. Mashinaviy o'rganish algoritmlari eng mos nomzodlarni aniqlashda yordam beradi.

2. Test orqali ko'nikmalarni baholash. Sun'iy intellekt maxsus test va baholash tizimlari orqali nomzod yoki xodimning bilim va ko'nikmalarini tekshiradi. U interaktiv testlar orqali amaliy ko'nikmalarni ham baholash imkonini beradi.

3. Ish samaradorligini tahlil qilish. Sun'iy intellekt tizimlari xodimlarning ish faoliyati haqidagi ma'lumotlarni tahlil qilib, ularning kuchli va zaif tomonlarini aniqlaydi. Bu loyiha natijalari, hamkasblar bilan hamkorlik darajasi va mijozlar bilan muloqot kabi omillarni qamrab oladi.

7 HackerRank. (2024). AI-Based Coding Assessment Platform. Retrieved from <https://www.hackerrank.com>

8 Cope, B.; Kalantzis, M.; Sears-Smith, D. Artificial intelligence for education: Knowledge and its assessment in AI-enabled learning ecologies. *Educ. Philos. Theory* 2020, 1–17.

4. Shaxsiy ta'lim dasturlari. Sun'iy intellekt xodimlarning bilim va tajribalarini baholab, ularga moslashtirilgan o'quv rejalarini tavsiya etadi. Bu xodimlarning professional rivojlanishiga yordam beradi.

5. Xulq-atvor monitoringi va baholash. Sun'iy intellekt tabiiy tilni qayta ishlash texnologiyalari yordamida xodimlarning muloqot uslubini tahlil qilib, ularning ijtimoiy va kommunikativ ko'nikmalarini baholaydi.

6. Kelajakdagi kadrlar ehtiyojini prognoz qilish. Sun'iy intellekt mehnat bozori tendensiyalarini tahlil qilib, qaysi ko'nikmalar kelajakda talabgir bo'lishini oldindan prognoz qiladi. Bu kompaniyalarga xodimlarning malakasini oshirish bo'yicha strategiyalar ishlab chiqishda yordam beradi.

Sun'iy intellekt asosida baholash tizimlari. Sun'iy intellekt yordamida ishlab chiqilgan baholash tizimlari avtomatlashtirilgan va shaxsiylashtirilgan tahlilni ta'minlaydi. Quyida ushbu tizimlarning asosiy turlari keltirilgan⁹:

- Moslashuvchan test tizimlari. Sun'iy intellekt xodimlarning javoblariga qarab test savollarining murakkablik darajasini moslashtiradi. Misol sifatida Duolingo English Test va GMAT adaptiv test tizimlarini keltirish mumkin.

- Ta'limni boshqarish tizimlari (LMS).

Coursera – shaxsiylashtirilgan ta'lim va moslashuvchan baholash tizimlarini taqdim etadi.

Udemy Business – foydalanuvchilarning rivojlanishiga qarab test va baholash tizimlarini tavsiya qiladi.

Moodle – sun'iy intellekt plaginlari orqali ta'lim jarayonini optimallashtiradi.

Blackboard Learn – avtomatlashtirilgan baholash imkoniyatlarini ta'minlaydi.

- Kasbiy ko'nikmalarni baholash tizimlari.

Khan Academy – sun'iy intellekt yordamida moslashtirilgan test tizimlarini ishlab chiqadi.

McGraw-Hill ALEKS – STEM fanlar bo'yicha adaptiv test tizimlari.

Duolingo English Test – sun'iy intellekt asosida ishlovchi til testi.

- Dasturiy ta'minot sinovlari va baholash tizimlari.

Testim – sun'iy intellekt yordamida avtomatlashtirilgan veb-ilovalarni test qilish tizimi.

Applitools – avtomatik vizual test sinovlari.

Mabl – DevOps jarayonlari uchun doimiy test tizimi.

- Xodimlarni baholash tizimlari.

Codility – dasturlash ko'nikmalarini baholovchi tizim.

HackerRank – dasturchilar uchun test va reyting tizimi.

iMocha – sun'iy intellekt yordamida malakani baholash va kadrlar tanlash tizimi.

Vervoe – xodimlarni baholash va saralash uchun avtomatlashtirilgan tizim.

- Sun'iy intellekt asosida modellashtirish va virtual muhitlar. Sun'iy intellekt virtual reallik (VR) va qo'shimcha reallik (AR) texnologiyalaridan foydalanib, real hayotiy ko'nikmalarni baholash imkonini beradi. Masalan, Oxford Medical Simulation tizimi tibbiyot xodimlari uchun maxsus tayyorgarlik dasturlarini ishlab chiqadi.

- Gamifikatsiyalangan baholash tizimlari. Sun'iy intellekt murakkab muammolarni hal qilish, jamoaviy ish va kreativ fikrlashni baholash uchun jiddiy o'yinlardan foydalanadi. Masalan, Knack o'yini ishbilarmonlik qobiliyatlarini tahlil

9 McGraw-Hill Education. (2023). ALEKS: Adaptive Learning & Assessment. Retrieved from <https://www.aleks.com>

qilish uchun sun'iy intellektdan foydalanadi.

• Yuz ifodasi, ovoz ohangi va tana tilini tahlil qilish. Sun'iy intellekt inson yuz ifodasi, ovoz ohangi va tana tilini tahlil qilish orqali uning ishonchliligi, samimiyligi va kommunikativ qobiliyatlarini baholaydi. Masalan, HireVue AI sun'iy intellekt yordamida intervyularni avtomatlashtirilgan baholash tizimini taqdim etadi.

Sun'iy intellekt ta'lim va kasbiy kompetentlikni baholash jarayonlarini sezilarli darajada takomillashtirish imkonini beradi. U ishga qabul qilishdan tortib, xodimlarning malakasini oshirishgacha bo'lgan jarayonlarda obyektiv, tezkor va shaxsiylashtirilgan baholash tizimlarini taqdim etadi.

Shuningdek, sun'iy intellekt asosida ishlab chiqilgan baholash tizimlari test sinovlari, moslashuvchan ta'lim dasturlari, xodimlar faoliyatini kuzatish va hatto yuz ifodasi, ovoz ohangi hamda tana tilini tahlil qilish orqali nomzodlarning ijtimoiy va kommunikativ ko'nikmalarini aniqlashga yordam beradi.

Sun'iy intellektga asoslangan ta'lim va baholash tizimlarining keng joriy etilishi kompaniyalarga yuqori malakali mutaxassislarni tanlash va ularning malakasini oshirishga yordam beradi. Biroq bu texnologiyalarni samarali qo'llash uchun maxfiylik, xolislik va adolat mezonlariga rioya qilish zarur.

Umuman olganda, sun'iy intellekt ta'lim va baholash jarayonlarini innovatsion yondashuvlar bilan boyitib, kelajak mehnat bozoriga moslashuvchan kadrlarni tayyorlashda muhim rol o'ynaydi.